

Мулярчук Марія Віталіївна,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)
факультету географії, історії та туризму ПВНЗ
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

Яроменко Оксана Володимирівна,
*кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії і
туризму, начальник відділу з наукової діяльності та аспірантури
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах глобалізації зовнішньоекономічні відносини стають одним із фундаментальних чинників економічного поступу, залучення фінансових інвестицій, розвитку міжнародної торгівлі та впровадження новітніх технологій. Особливу значущість ця тема набула в контексті воєнних загроз, змін у світових ринках і переорієнтації зовнішньоторговельних потоків України. Після початку повномасштабної агресії росії країна зіткнулася з істотними перетвореннями у структурі експорту та імпорту, географії міжнародної торгівлі, логістичних схем і форматах економічного співробітництва. Поряд із цим Україна продовжує поглиблювати економічну взаємодію з європейськими державами, розширює перспективи співпраці з міжнародними організаціями та освоює нові ринки для партнерства.

Зовнішньоекономічні зв'язки (ЗЕЗ) являють собою сукупність форм і методів взаємодії суб'єктів господарювання різних країн, що здійснюються через міжнародний обмін товарами, послугами, капіталом, технологіями та робочою силою. У широкому розумінні ЗЕЗ охоплюють усі аспекти участі країни у світогосподарській

системі, відображаючи рівень її відкритості та інтегрованості у глобальний економічний простір [3].

Роль ЗЕЗ у розвитку національної економіки є багатовимірною. Адже, зовнішня торгівля розширює ринок збуту для вітчизняних виробників, імпорт забезпечує доступ до товарів і технологій, що не виробляються або виробляються менш ефективно всередині країни, участь у міжнародних фінансових відносинах дає змогу компенсувати дефіцит внутрішніх заощаджень для інвестиційного розвитку [4].

Зовнішня торгівля України впродовж 2019–2023 рр. зазнала суттєвих коливань, зумовлених як внутрішніми структурними чинниками, так і глобальними шоками – пандемією COVID-19 у 2020 році та повномасштабним збройним вторгненням росії у лютому 2022 р.

Для України, що перебуває у складних умовах воєнного часу та одночасно здійснює курс на євроінтеграцію, зовнішньоекономічні зв'язки є не просто джерелом валютних надходжень, а ключовим чинником економічної безпеки, технологічного оновлення та геополітичного позиціонування. Розуміння цієї багатовимірної ролі є необхідною теоретичною передумовою для аналізу сучасного стану та формування стратегії розвитку ЗЕЗ України.

У 2019 р. економіка України демонструвала зростання – реальний ВВП збільшився на 3,2 %, безробіття знизилося, а інфляція утримувалася у прийнятному діапазоні [5]. Зовнішньоторговельна ситуація була стабільною, хоча хронічний дефіцит торговельного балансу відображав структурну проблему: Україна традиційно витрачала більше на імпорт готових товарів з вищою доданою вартістю, ніж заробляла від вивезення сировини та напівфабрикатів (Табл. 1.). Саме ця структурна диспропорція є одним із ключових викликів зовнішньоекономічної стратегії.

**Динаміка зовнішньої торгівлі товарами України
(2019–2023 рр.) [2;7]**

Рік	Експорт, млрд дол. США	Темп зміни, %	Імпорт, млрд дол. США	Темп зміни, %	Сальдо, млрд дол. США
2019	49,2	–	60,8	–	–11,6
2020	45,4	–7,7	55,6	–8,6	–10,2
2021	68,2	+50,2	73,0	+31,3	–4,8
2022	44,1	–35,3	50,6	–30,7	–6,5
2023	37,4	–15,2	56,5	+11,7	–19,1

2019 р. характеризується відносно стабільними показниками зовнішньої торгівлі, з дефіцитом торговельного балансу на рівні 11,6 млрд дол. – типовим для відкритої економіки з переважно сировинною структурою експорту. У 2020 році під впливом пандемії COVID-19 та обмежень глобальних ланцюгів постачання обидва потоки скоротилися на 7–9 %, втім дефіцит балансу дещо поліпшився. 2021 р. став рекордним за обсягами: експорт зріс на 50,2 % до 68,2 млрд дол. передусім завдяки стрімкому підвищенню світових цін на сировинні товари – зернові культури, соняшникову олію та металопродукцію, а також відновленню ділової активності після пандемічних обмежень. Період 2022–2023 рр. характеризувався значним погіршенням ситуації: руйнуванням виробничих об'єктів, втратою контрольованих Україною портів Азовського моря, тимчасовою блокадою шляхів на Чорному морі та зменшенням площ оброблюваних сільськогосподарських угідь [2; 5].

Географічна переорієнтація зовнішньої торгівлі України стала одним із найбільш вагомих структурних змін останнього десятиріччя. До 2014 р. росія стабільно займала перше або друге місце серед основних торговельних партнерів. Однак після подій 2014 і 2022 років частка росії та білорусі в зовнішньоторговельному обороті України фактично знизилася до мінімуму. Водночас частка країн

Європейського Союзу в загальному експорті країни зросла і станом на 2023 рік досягла майже 60% [1].

Аналізуючи структуру українського імпорту, можна виділити кілька якісно різних складових: 1) виробничий імпорт, що включає машини, обладнання, хімічну сировину та комплектуючі, необхідні для забезпечення функціонування вітчизняної промисловості й сільського господарства; 2) споживчий імпорт, тобто готові товари, які задовольняють попит населення зі стабільною платоспроможністю; 3) стратегічний імпорт, зокрема паливо та енергоносії, без яких економіка не може ефективно функціонувати; 4) оборонний імпорт, що охоплює зброю, боєприпаси та засоби захисту, які з 2022 р. набули значної ваги в загальній структурі імпорту. Чітке усвідомлення цих складових є ключовим для формування збалансованої імпоротної політики, спрямованої на захист вітчизняних виробників у стратегічних секторах, одночасно підтримуючи оптимальні обсяги виробничого та споживчого імпорту.

Узагальнюючи результати аналізу товарної структури зовнішньоекономічної діяльності України, слід відзначити, що країна знаходиться на перехресті двох моделей розвитку. З одного боку, збереження існуючої сировинної моделі, яка демонструє відносну стабільність у короткостроковій перспективі, гарантує певний рівень економічної передбачуваності. З іншого боку, перехід до більш складної структурної моделі, зорієнтованої на підвищення частки продукції з високою доданою вартістю, хоча й вимагатиме суттєвих інвестицій та тривалого часу для впровадження, є стратегічно важливим. Такий вибір постає як необхідна умова для забезпечення сталого економічного розвитку, зміцнення економічної безпеки та узгодження з критеріями членства в Європейському Союзі.

Отож, аналіз зовнішньоекономічних зв'язків України дозволяє всебічно оцінити поточний стан міжнародної торгівлі, визначити рівень ефективності зовнішньоекономічної діяльності країни, а також окреслити перспективні напрями розвитку її експортного потенціалу. Крім того, дослідження сприяє ідентифікації ключових проблем, які ускладнюють інтеграцію України до світової економічної системи.

Література

1. World Trade Organization. Ukraine – Member Information. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/ukraine_e.htm (date of access: 9.05.2026).
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 9.05.2026).
3. Козак Ю. Г. та ін. Міжнародна торгівля. 5-те вид., перероб. та допов. Київ: Центр учб. літ., 2015. 272 с.
4. Лук'яненко Д. Г. та ін. Міжнародна економіка. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ: КНЕУ, 2009. 764 с.
5. Мазаракі А. А., Мельник Т. М. Зовнішня торгівля України: XXI сторіччя. Київ: КНТЕУ, 2013. 720 с.
6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI: станом на 01.04.26 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 10.05.2026).
7. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектора. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (10.05.2026).

Сасинюк Катерина Сергіївна,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
географічного факультету Волинського національного
університету імені Лесі Українки, м. Луцьк*

Маковецька Лариса Олексіївна,

*кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної
та соціальної географії Волинського національного
університету імені Лесі Українки, м. Луцьк*

МУЗЕЇ ЛУЦЬКА ЯК ОСЕРЕДКИ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ РЕГІОНУ

Музей як соціокультурний інститут посідає особливе місце в культурному просторі будь-якого міста чи регіону. У добу глобалізації та стрімких цивілізаційних змін музеї набувають нового значення –